

Úvodem [1977]

Opravdový rozhovor je v našem kulturním životě věcí nadmíru vzácnou. Na tomto místě se nechceme podrobněji zabývat otázkou, proč tomu tak je. Nejspíš náleží k národní zkušenosti, že není dobré a bezpečné jít sám (zejména ne hlavou proti zdi). Nejraději žijeme i myslíme ve smečce: když ohnout, tak všichni stejně; když zvednout hlavy, nesmí žádná přečnickovat. Proto je nám vlastní spíše apologie a polemika: bráníme „své“ a útočíme na „cizí“. Ke skutečnému rozhovoru je však zapotřebí stát na vlastních nohou a neopírat se o smečku; zároveň však také být otevřen na všechny strany a umět zaslechnout pravdu i z úst někoho, kdo není z naší smečky. Znamená to tedy mít pevné vlastní názory, ale být nejen tolerantní (to není hezké slovo ani chvályhodná vlastnost), ale vnímavý a schopen porozumění pro názory druhých. Výsledek je pak dost překvapující: dělítka ztrácejí pevnost betonu, hranice se posouvají, ba jedny mizí a jiné se objevují jim docela napříč. Tam, kde jsou fronty definitivně vymezeny, není místo pro pravdu. Pravda se totiž nikdy definitivně neváže na jednu stranu. A právě proto má opravdový rozhovor velkou důležitost mezi lidmi sobě blízkými – blízkými životně i myšlenkově. Těm totiž hrozí nebezpečí, že ze samé sympatie a z přátelství se budou podporovat i ve svých omylech a předsudcích. Právě přátelé si musí víc cenit pravdy než přátelství. To s sebou nutně nese spory, polemiku a distanci. Ale přátelé se musejí čas od času rozejít. Musejí se rozejít ve svých přístupech a názorech, aby se mohli znovu sejít u pravdy. Pravda promlouvá pouze tam, kde spolu rozmlouvají lidé; ne tedy tam, kde se na něčem domlouvají a kdy si dělají ústupky.

Žijeme dnes ve zvláštní době; mezi „námi“ vládne všeobecné mínění, že spory a divergence je třeba dočasně postavit stranou, neboť by jich bylo jistě zneužito. Na druhé straně pak vidíme vehementní snahy o zanesení dalších a dalších rozporů do našich řad. Ale to všechno je (z obou stran) jen povrchní a krátkozraké uvažování. Dlouhý dech budou mít ti, kdo jsou schopni rozhovoru. Do skutečného rozhovoru vstoupí pravda; v jejím světle se vyjeví naše rozpory, ale také cesta k jejich překonání, cesta vpřed. Není ovšem každý rozpor stejně produktivní. Jsou rozpory, z nichž se dá žít a myslit celá staletí – pokud nepřestaneme prosvětlovat jejich nejhlubší kořeny a půdu, z níž vyrůstají; a jsou rozpory, na něž lze i zahynout, zejména když budou úzkostlivě zakrývány a když o nich nebudeme chtít nic vědět. Dialog je zkrátka cestou do budoucnosti; neschopnost dialogu vyznačuje jen mrtvou minulost.

Rozhodli jsme se formou přátelských dopisů zahájit a rozvinout rozhovory na nejrůznější témata. Budeme jen rádi, když se k těmto dialogům připojí i

další. Jen ve věci lze dialog omezit a ohraničit; naproti tomu dialog omezený jen na vybrané není žádný dialog. Ve skutečném rozhovoru má slovo každý, kdo má co říci a kdo dovede také naslouchat těm druhým, kteří mají co říci.

LvH + J[an] T[esař]

in: Dialogy 1977/01